

Література:

1. Веремчук А. Інноваційна освітня діяльність сучасного вчителя початкових класів. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2012. Ч. 1. № 5. URL: [http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ppsv_2012_5\(1\)_16.pdf](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/ppsv_2012_5(1)_16.pdf) (дата звернення: 01. 06. 2021).
2. Гуревич Р. С., Коломієць А. М., Коломієць Д. І. Формування інформаційної культури педагога в контексті неперервної освіти. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика* : зб. наук. пр. Київ, 2001. Ч.1. С. 276–281.
3. Дрокіна А. С. Модернізація професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформатизації освіти. *Розвиток виховної роботи у сучасному вищому навчальному закладі: змістовні домінанти та тенденції*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 листопада 2016 року). Харків: ФОП Петров В. В., 2016. С. 127.
4. Ігри «Використання LEGO на уроках «Я досліджую світ»». URL : <https://naurok.com.ua/igri-vikoristannya-lego-na-urokah-ya-doslidzhuyu-svit-66036.html> (дата звернення: 02. 06. 2021).
5. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / Міністерство освіти і науки України. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 01. 06. 2021).
6. Осадчий В. В. проблеми організації професійної підготовки майбутніх учителів у педагогічній теорії. Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/nvd_2010_1_10.pdf (дата звернення: 15.11.2020)].
7. Пелагейченко В. Ключові компоненти компетентності вчителя. URL: <https://osvita.ua/school/method/9170/> (дата звернення: 02. 06. 2021).

ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ПОЧУТТЯ КОМІЧНОГО У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Пась К. В.

*студент Національного університету
«Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Наук. керівник Валентьєва Т. І.

*кандидат педагогічних наук,
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т. Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Виховання гармонійної і всебічно розвиненої особистості неможливе без приділення належної уваги її емоційній сфері, яка у дошкільному дитинстві зазнає стрімкого розвитку. Важливою складовою розвитку цієї сфери є виховання почуття комічного, що найефективніше відбувається під впливом соціального довкілля дошкільника. Виховання цього почуття у старшого дошкільника сприяє розвитку креативності, емпатії, формуванню позитивного та ціннісного ставлення до навколишнього світу, вмінню конструктивно вирішувати конфліктні ситуації.

Варто відмітити, що сутність почуття комічного стала предметом наукових розвідок багатьох вітчизняних та зарубіжних дослідників різних галузей знань. Так, співвіднесення комічного з іншими естетичними категоріями було предметом дослідження А. Вулса, Є. Громова, Ю. Кирюхіна, Д. Кучерюка, О. Лука, Б. Мінчина та інших. Мотиви комічного в дітей різного віку розглядалися у працях Н. Менчинської, В. Мухіної, Д. Ніколенко. Наукові роботи О. Лука та Д. Родарі присвячені дослідженням залежності сприймання комічного від ставлення до дійових осіб казок, гумористичних картинок, співвідношення рівнів сприймання дітьми комічного і рівнів їхнього розумового розвитку. О. Попова висвітлила основні механізми розуміння комічних суперечностей у деталях і ситуаціях та залежність сприймання комічного від ступеня сформованості уявлень дітей про норми поведінки. Питання місця і ролі комічного в педагогічній діяльності педагогів сьогодення та їхньої готовності до її належної реалізації вивчали Ж. Греку, О. Сергєєва, М. Станкін, Н. Старовойтенко.

Як зазначають учені, діти досить рано виявляють здатність помічати смішне, кумедне в окремих ситуаціях, словах та вчинках людей, у поведінці тварин. Поряд з тим можна зустріти і таких дітей, у яких почуття гумору виявляється тільки подекуди та неадекватно. Якісні характеристики здатності помічати комічне залежать від тих умов життя, які впливають на формування особистості дитини, моральних, естетичних та інших оцінок дійсності [2, с. 45].

Мета дослідження полягала у вивченні стану готовності педагогів до виховання почуття комічного у дітей старшого дошкільного віку.

Комічне – це естетична категорія, яка відображає соціально значущі суперечності дійсності з позиції емоційно-критичного до неї ставлення в ракурсі естетичного ідеалу [1, с. 117].

Сьогодні комічне співвідноситься зі сферою радісного і смішного, де панує посмішка, сміх, радісний настрій й оптимістичне самопочуття [6, с. 96]. Це загально значуще, типово смішне, те, що «є недосконалим, але претендує на досконалість, суперечить ідеалу, але підлаштовується під ідеал, не відповідає звичному, ... розриває зв'язок із звичним ходом речей» [6, с. 96]. У цьому полягає соціальний аспект комічного. У психологічному аспекті до комічного належать несподіваність, нездійснені очікування, прояв переваги, вивільнення від страху [4, с. 124].

На думку Т. Валентьєвої, почуття комічного належить до групи реляціоністських концепцій, тобто охоплює об'єктивний і суб'єктивний плани [4, с. 124]. Необхідність останнього набула досить ґрунтовного висвітлення в теорії Айзенка, який розглядає комічне через поєднання компонентів: когнітивного – базується на групі теорій несумісності, конативного – на теорії переваги та афективного, що передбачає позитивну емоційну реакцію, яка асоціюється зі сміхом [4, с. 124-125].

Дошкільний вік є часом інтенсивного формування особистості. «Виховання почуттів у дитини має слугувати перш за все формуванню гармонійно розвинутої особистості, і одним з показників цієї гармонії є певне співвідношення інтелектуального і морального розвитку» [5, с. 24].

Дошкільне виховання зазвичай відбувається у поєднанні суспільного і сімейного виховання, отже, другою після сім'ї інституцією, в якій дошкільник соціалізується, є заклад дошкільної освіти, тому найближчим довкіллям дитини старшого дошкільного віку, яке впливає на зростання особистості, є, у значній мірі, не тільки батьки та рідні, а й вихователі. Саме вихователі, як агенти соціалізації, виступаючи для дітей 5–6 років високоавторитетними особами, можуть вносити у єдності з батьками значний вплив на виховання почуття комічного старших дошкільників.

Виходячи з цього, проблема готовності вихователів до виховання почуття комічного у дітей дошкільного віку є досить актуальною.

Дослідно-експериментальна робота проводилася у закладах дошкільної освіти «Веселка» № 1 та «Колосок» № 2 смт Ріпки. Основними методами констатації обрали анкетування і бесіду.

За основу покладено анкету для педагогів щодо виявлення їхньої готовності до виховання почуття комічного у дітей 5–6 років Т. Валентьєвої [3].

Анкета складається з 10 запитань, які передбачають розгорнуті відповіді у деяких питаннях. В опитуванні взяли участь 12 педагогів.

Перше запитання анкети містило 10 понять, з яких треба було вибрати ті, які, на думку педагогів, стосуються сфери комічного. Отримані нами результати засвідчили, що 25 % педагогів віднесли до сфери використання поняття «комічне» лише одне-два поняття («комедія», «жарт»). На нашу думку, це може свідчити про те, що у цих респондентів не сформоване уявлення про сутність поняття «комічне». Більшість педагогів (58 %) віднесли до комічного 3 – 5 понять. Більше половини понять вибрало 17 % педагогів. Повністю правильно на це запитання не відповів жоден педагог, що свідчить про недостатній рівень володіння сутністю поняття «комічне».

Відповідаючи на друге питання: «Як ви вважаєте, чи властиве Вам почуття комічного?» – 67 % опитуваних зазначили, що їм властиве почуття комічного, у той час 33 % вважають, що у них почуття комічного відсутнє. Серед проявів почуття комічного педагогами було відмічено наявність у них «почуття гумору», «уміння посміятися над собою», «завжди знаходити позитив у будь-яких ситуаціях», «уміння пожартувати з дітьми».

На питання: «Як Ви вважаєте, чи є почуття комічного важливою рисою вихователів закладу дошкільної освіти? Чому?» переважна більшість опитуваних – 25 % підтвердили важливість даної якості. Вони пояснили це тим, що «для педагога важливо завжди бути у доброму гуморі. Це допомагає у роботі: при спілкуванні з дітьми, батьками та колегами, а також має позитивний вплив і на безпосередньо саму роботу (полегшує процеси виховання та навчання дітей, робить його більш цікавим та легким для сприймання вихованців)». У той же час 75 % респондентів, даючи відповідь на дане питання зазначили, що для педагога «куди більш важливо буди привітним, справедливим, добрим та серйозно і з відповідальністю ставитися до роботи».

Метою четвертого питання було з'ясувати, чим може допомогти почуття комічного у виховному процесі. Аналізуючи відповіді ми з'ясували, що 25 % вихователів дали позитивну відповідь. Таку позицію вони пояснюють тим, що «використання почуття комічного у виховному процесі допомагає у створенні сприятливої атмосфери у групі, встановленні та налагодженні контакту з дітьми, приверненні їх уваги до виучуваного матеріалу та робить процес навчання більш цікавим та легким, у деяких випадках допомагає навіть підтримувати дисципліну». 58 % педагогів дали негативну відповідь на питання, а 17% було важко відповісти на дане питання.

Проаналізувавши відповіді на питання: «Які з нижче перерахованих умов є необхідними для виникнення почуття комічного?» нами було встановлено, що лише 25 % вихователів знають які умови необхідні для виникнення у дитини почуття комічного. До таких умов були віднесені: «відсутність сильних почуттів і емоцій, що не стосуються ситуації; ситуація комічного має бути зрозумілою, легко схоплюватись (розв'язання складних задач не носить ігрового комічного характеру) та готовність сміятись, веселий настрій, комічна установка».

Відповідаючи на шосте питання: «Чому на Вашу думку необхідно виховувати у дітей почуття комічного?» 17 % зазначили, що це допомагає знизити рівень напруги у групі та знайти взаємопорозуміння між членами дитячого колективу, створити сприятливу атмосферу, навчити дітей вмінню підтримувати інших, тощо. 33 % не змогли дати точної відповіді на поставлене питання, а 50 % вказали, що не бачать необхідності у вихованні даного почуття.

Метою сьомого питання було з'ясувати, які форми роботи на думку вихователів можна використовувати при виховання почуття комічного. Серед відповідей ми зустріли

такі: бесіди, читання та обговорення смішних казок та приказок, фізкультхвилинки, святкові ранки, руханки, розгляд малюнків, вгадування смішних казок.

Восьме питання, яке сформульоване так: «Чи достатньо Ви забезпечені методичними матеріалами для того, аби проводити виховну роботу із формування почуття комічного?». 67 % педагогів дали негативну відповідь на запитання. Прокоментували це так «дуже складно проводити освітню роботу із виховання почуття комічного, адже заважає відсутність навчально-методичних матеріалів та розробок, відсутнє відповідне навантаження у плані проведення занять», а тому педагоги змушені поєднувати різні види занять, комбінувати та вигадувати заняття з елементами комічного». 33 % опитуваних не дали відповіді на поставлене питання.

Даючи відповідь на дев'яте запитання анкети: «Що б на Вашу думку могло покращити стан виховання почуття комічного у дітей старшого дошкільного віку?», вихователі вказали: «внесення виховання почуття комічного до освітнього процесу, забезпечення навчально-методичними посібниками, проведення різних форм занять з вихователями закладів дошкільної освіти з метою педагогічної просвіти з даного питання».

Метою десятого запитання було з'ясувати, чи знають вихователі, які якості формуються або розвиваються разом із вихованням почуття комічного. Варіант відповіді «емпатія» вибрали 33 % вихователів, «креативність» 25 %, «ціннісне ставлення до творів мистецтва комічного змісту» 8 %, «емоційний інтелект» 17 %, «логічне мислення» 17 %. Серед власних варіантів відповіді були запропоновані такі «розвиває здібність відрізнити добро від зла», «стимулює розвиток мовлення і творчого мислення».

У ході спостереження за освітньою діяльністю вихователів, ми помітили позитивну взаємозалежність між демократичним стилем спілкування з дітьми і бажанням педагогів виховувати почуття комічного. В той же час вихователі, які схильні до авторитарного стилю виховання, навідріз відмовляються виховувати це почуття у дітей.

Проаналізувавши отримані у ході анкетування і спостереження відповіді, ми дійшли висновку, що переважна більшість вихователів приділяють недостатню увагу вихованню почуття комічного у дітей старшого дошкільного віку. Серед опитуваних є і ті, котрі взагалі вважають таку роботу зайвою.

Підсумовуючи, варто зазначити, що вихователі закладів дошкільної освіти виявили низький рівень готовності до проведення роботи, спрямованої на виховання почуття комічного у старших дошкільників. Разом з тим варто відмітити, що є певна кількість вихователів, які ставляться до подібної роботи позитивно, але потребують підтримки як навчально-методичної так і просвітницько-педагогічної для реалізації даного виду діяльності.

Література:

1. Авдеев В. И., Курочкина Л. Я., Куценко В. А. Эстетика: учеб. пособ для вузов. Москва : Центр, 1998. 240 с.
2. Богуш А. Развитие образного мышления детей старшего дошкольного возраста средствами поэтического юмора : навч. посіб. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2014. 200 с.
3. Валентьева Т. И. Исследование готовности педагогов к воспитанию чувства юмора у детей 5–6 лет *Становлення і розвиток науково-педагогічних шкіл: проблеми, досвід, перспективи* : зб. наук. праць. Житомир : Житомирський держ. ун-т ім. І. Франка, 2012. С. 457–463.
4. Валентьева Т. И. Чувство юмора и его структурные компоненты. *Психолого-педагогические проблемы сельской школы*. 2009. Вып. 30. С. 123–128.
5. Запорожец А. В., Неверович Я. З., Кошелева А. Д. Эмоциональное развитие дошкольника : пособ для воспит. дет. сада. Москва : Просвещение, 1985. 176 с.
6. Сморгж Л. О. Эстетика: навч. посіб. Київ: Кондор, 2003. 416 с.